

*Особливості соціально-економічного
та політичного розвитку країн
Центральної та Східної Європи у
1920-1930-х роках*

виконала : учениця 10 класу
Передерій Карина

Польща

- **Відновлення державної незалежності Польщі.** Поділи Речі Посполитої кінця XVIII ст. між Росією, Австрією та Пруссією призвели до втрати польським народом своєї державності. Але в ході Першої світової війни, питання поневолених народів стало досить актуальним, особливо важлива роль належала польському питанню. Серед польської політичної еліти не було єдиної орієнтації: Антанта чи Центральні держави. Так один з лідерів **Польської соціалістичної партії (ППС) Юзеф Пілсудський виступав за союз з австро-німецьким блоком, не виключаючи** можливості трансформації Австро-Угорщини в триєдину імперію, де поляки мали б рівні права з австрійцями та мадярами. Іншу позицію відстоював **лідер Націонал-демократичної партії – Роман Дмовський, який орієнтувався на Антанту.**

Піلسудський Озеф Клемент

Піلسудський Озеф Клемент (1867-1935) – видатний державний діяч. Народився біля м.Вільно. Навчався у Харківському, згодом у Віленському університетах. З 1887 по 1892 р. перебував у засланні в Сибір. З 1893 р. був провідником агітатором ППС. У 1914 р. створив польські легіони, які у складі австро-угорської армії воювали на Східному фронті. У 1918-1922 рр. зайняв посаду керівника Польської держави. У 1926 р. здійснив військовий переворот проти сейму й керував країною до самої смерті .

- На початку 1918 р. в королівстві Польському, що раніше входило до складу Російської імперії, а з 1915 р. було окуповане австро-німецькими військами, спостерігалось піднесення націонал-визвольного руху. Революції в Росії, Австро-Угорщині та Німеччині створили сприятливі передумови для відновлення незалежності країни. За умов краху австро-німецької окупації, в ніч проти 7 листопада 1918 р. представники лівих партій – Польської соціалістичної партії, галицької соціал-демократії та партії людової(селянської) – створили в Любліні незалежний від окупантів Тимчасовий народний уряд Польської республіки на чолі з лідером галицької соціал-демократії Ігнациєм Дашинським. Вже 10 листопада до Варшави повернувся з ув'язнення Юзеф Пілсудський, якому 11 листопада, створена окупантами у Варшаві, Регентська рада передала Пілсудському владу. На вимогу Пілсудського уряд Дашинського пішов у відставку, а натомість було створено новий, на чолі з правим соціалістом Є. Морачевським, що був повністю підлеглий Пілсудському, проголошеному «начальником» держави. В 1919 р. відбулась спроба заколоту Націонал-демократичної партії, це змусило Пілсудського призначити новий уряд, на чолі з безпартійним І. Падеревським.

Ігнацій Дашинський

Ігнацій Дашинський (1866-1935) с.Бистра польський публіцист, громадський діяч, політик. Навчався у Станіславівській гімназії, Ягеллонському, Цюрихському університетах. Посол Райхсрату Австро-Угорщини у 1897–1918 роках. 7 листопада 1918 року Дашинський призначає себе прем'єр-міністром. Саме Дашинський став першим прем'єром Другої Речі Посполитої, щоправда, невдовзі подав у відставку.

- Наприкінці січня 1919 р. відбулися вибори до сейму. Новообраний склад сейму прийняв «малу конституцію» Польщі, який значно посилював позиції сейму, якому підпорядковувалися Начальник держави (Ю. Пілсудський) та уряд, більше того новий основний закон ігнорував права національних меншин. В цілому, «мала конституція» 1919 р. стала причиною серйозних проблем державотворення та кризи парламентської демократії в Польщі.
- Польське питання на Паризькій мирній конференції було надзвичайно актуальним, бо воно перепліталось з питанням про ставлення до радянської Росії та Німеччини – двох нових держав на карті Європи. Питання про польсько-німецький кордон було одним з найсуперечливіших аспектів нової системи міжнародних відносин. Притлумивши територіальні претензії з боку Польщі, представники Англії та США в такий спосіб схилилися до підтримки Німеччини проти свого французького союзника. Внаслідок цього Польща отримала лише 45 тис. кв. км. Території, замість бажаних 84 тис. Гданськ було перетворено на вільне місто, що опинилося під опікою Ліги Націй

- Версальський договір залишив відкритим питання про східні кордони Польщі, 25 липня 1919 р. відбулось підписання Польщею, Великою Британією, Францією та США договору «Про захист прав національних меншин» у Польщі. За цим договором Польща зобов'язувалася забезпечити свободу й рівноправність національних меншин. Вже 8 грудня 1919 р. рада послів Антанти прийняла декларацію «Про тимчасовий східний кордон Польщі», але його лінія була визначена лише в 1920 р. й названа на честь міністра закордонних справ Англії Дж. Керзона – «лінією Керзона» (Гродно – Яловка – Немирів – Брест-Литовський – Дорогохуськ – Устилуг, східніше Грубешова через Крилов, далі західніше Рави-Руської, східніше Перемишля до Карпат).
- Польсько-більшовицька війна 1920 р. 22 квітня між головою Директорії УНР Симоном Петлюрою та Ю. Пілсудський підписали Варшавський договір. За яким Польща визнавала Директорію УНР, взамін на передачу Правобережної України Польщі. 25 квітня розпочався наступ польсько-українських військ на територію УСРР з метою з'єднання з військами Врангеля. 7 травня поляки збули Київ, але контрнаступ більшовицьких військ, 12 травня вибив поляків з Києва, а вже на початку серпня більшовики вийшли на підступи до Варшави. Але польський народ, розуміючи загрозу втрати своєї щойно відновленої державності під гаслом: «Спочатку Польща, а потім подивимось яка» здійснив «диво на Віслі» - перейшов 16 серпня в наступ та розгромив Чехословенську Армію. Вже у жовтні в 1920 р. Було укладено перемир'я, а 18 березня 1921 р. у Ризі підписано мирний договір, за яким Варшава визнавала УСРР, взамін на Східну Галичину та Західну Волинь.

- **Режим «санації» («оздоровлення»)**. У березні 1921 р. сейм прийняв Конституцію Польської Республіки, згідно якої повноваження Президента значно обмежувалися. Пілсудський, невдоволений таким станом речей, відмовився балатуватися на посаду глави держави. Президентом став **Г. Нарutowич**, але його вбили, новим главою держави став **С. Войцеховський**.
- **Погіршення економічного становища Польщі та криза парламентської демократії** (часта зміна урядів та гостра парламентська боротьба) призвели до розчарування народу в демократичному ладі держави. За таких умов **12 травня 1926 р. війська, якими командував Пілсудський здійснили державний переворот, і як наслідок, 14 травня президент Войцеховський та уряд Вітоса подали у відставку**. Новим прем'єром, за вказівкою Пілсудського, став **К. Бартель**. Сам Пілсудський був обраний президентом, але демонстративно відмовився від цієї посади, обійнявши посаду військового міністра й головного інспектора армії. Главою держави де-юре став **І. Мосціцький**, хоча вся влада була в руках Пілсудського.

Габрієль Нарутович

Габрієль Нарутович (1865-1922) перший президент Польщі, який пробув на посаді всього 5 днів, з 11 грудня (обраний 9) до 16 грудня 1922 року. 16 грудня новообраний президент був застрелений на виставці у Варшаві екстремістом Е.Невядомським.

Невядомський був засуджений до смертної кари. Вбивство Нарутовича посилювало політичну нестабільність в державі й скепсис Пілсудського щодо республіканської влади; ця криза закінчилася Травневим путчем 1926 року.

Станіслав Войцеховський

Станіслав Войцеховський (1869 - 1953),

Голомбки, поблизу Варшави— польський політик,

Президент Польщі в 1922–1926. Замах

5 вересня, під час урочистого проїзду

президента з ескортом вулицями Львова,

під гучний крик збудженого

натовпу «Нех жиє!», в бік Войцеховського

полетіла бомба. Замах вчинив студент

Ольшевський Теофіл. І хоча вона не

вибухнула, серед натовпу почалася паніка. А

керівник польської держави безславно втік

зі Львова. Усі значні заходи з нагоди

«Східних Торгів» скасували.

- Погіршення економічного становища Польщі та криза парламентської демократії (часта зміна урядів та гостра парламентська боротьба) призвели до розчарування народу в демократичному ладі держави. За таких умов 12 травня 1926 р. війська, якими командував Пілсудський здійснили державний переворот, і як наслідок, 14 травня президент Войцеховський та уряд Вітоса подали у відставку. Новим прем'єром, за вказівкою Пілсудського, став К. Бартель. Сам Пілсудський був обраний президентом, але демонстративно відмовився від цієї посади, обійнявши посаду військового міністра й головного інспектора армії. Главою держави де-юре став І. Мосціцький, хоча вся влада була в руках Пілсудського.

Ігнацій Мосцицький

Ігнацій Мосцицький (1867-1946)
польський політик і державний
діяч, президент Польщі у 1926-1939,
ректор Львівської політехніки.

- Начальник держави оголосив гасло «санації» («оздоровлення») як в політичному так і економічному плані. Стабілізації вдалось досягнути за рахунок іноземного капіталу та англійських позик. Промисловий підйом, зумовлювався будівництвом нових підприємств та скороченням рівня безробіття. Проте новий режим не обійшовся і без репресій проти своїх відкритих опонентів. В цілому, режим «санації» в першій половині 30-х рр. помітно еволюціонував праворуч. Головні положення нової Конституції 1935 р. відображали ідеї держави як вищої інстанції, якій повинно підкорятися суспільство. За цим основним законом, глава держави відповідав лише перед Богом та історією, всі інші органи державної влади підчинялися Президенту. Незабаром після прийняття Конституції, в травні 1935 р. Пілсудський помер, це призвело до загострення політичної ситуації в країні. Ліві партії, аби відвернути загрозу фашизму в 1935-1937 рр. створили Народний фронт. Провідну роль в житті країни відігравали президент І. Мосціцький, міністра закордонних справ Ю. Бек та генеральний інспектор армії Е. Ридз-Смігли.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ !